HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ם

ה) [ל"ל אמרו לו], ב) [שבת כט:], ג) [ל"ל אם אפשר המלך], ד) [ל"ל לאשרה אעבלמא], ה) [ל"ל אמרו לו. יעב"ן], ו) [ל"ל והתנן], ז) פסחים כב. יומא נח:, ח) [יומא ג:], ט) [ר"ה כב: ע"ש ל"ענ], י) [גר' העיבור בערך דל ד' דדרוין], כ) [גר' העיבור שם מדרוין], ל) קדושין עו:, מ) [בעיבור ערך חלם ג' גרים מולמתו וע"ש בערך הלם גר' הולמתו], נ) [עירובין לה:], ס) [סנהדרין כא:], ע) [סנהדרין כא:], פ) [שם ע"ש], צ) [דיבור זה שייך לסוף עמ' מג:], ק) [ל"ל אחר ד"ה לגגנים], ר) [יומא פ:], ש) [ל"ל אחר ד"ה עטרתן], ת) [ב"ב רש"ש], א) [ל"ל אחר ד"ה תפילין], ב) [ל"ל אחר ד"ה דכתיב], ג) [ל"ל תולדות נח פ' לח], ד) [ל"ל מהר. יעב"ן], ה) [דף מב. ושם איתא כשפחים], ו) ס"א קבועה,

גליון הש"ם

גמ' וכתיב וישאם. עי' ר"ה כב ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומשקלה ככר זהב וגו' היכי וכו' דאויה היתה לנוח עליו: (ב) שם וכא קא בעי מנוחי: (ג) שם אמר רב שביקש להולמו ולא הולמתו: (ד) רש"י ד"ה הכי הוא אומר וכו' כדאמרינן התם איתמר רב ולוי חד אמר זיבח וקיטר וכו' בהדדוקן וחד אמר עדים והתראה בסייף עדים בלא התראה במיתה בהדדוקן הס"ד: (ה) ד"ה וכתת וכו' כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרין: (ו) ד"ה קודם וכו' לשרפם לאחר שבא אימי ומעלה הדר ואשאם כע"ל להד"ל: (ז) ד"ה אל"י וכו' תשובה היתה ולפלוה: (ח) ד"ה הולמתו ירשבת: (ט) ד"ה מקום יש בראש שראוי וכו' שרחב המרץ מקום רחב ב' קציצות והיא היתה נוחה: (י) תוס' ד"ה והלא וכו' והולך ביעור העגל בנחל קדרון וכו' מרק לרוח וא"ת לרבנן וכו' אלא הוכיר שהשליכו ליס ממילא היה נזרק לרוח וי"ל דהתם וכו' מעשה ביעור: (כ) ד"ה אבן שואבת היתה לה במקום שהיה יושב על כסא מלכותו היתה אבן שואבת קבועה למעלה ושואבת העטרה ולא היתה אבן: (ל) ד"ה שהיה וכו' גם גדול לפי ששם:

מוסף רש"י

משם ראיה. בתמיה (סוכה כח:). לבודקן בסדוקות. בלבנות בטן (יומא סו:). אלו ואלו. שיש בם חטאות הפגימות הנשפכין על יסוד מערבי של מזבח המילון ושיש בם חטאות החיצונות הנשפכין על יסוד דרומי, יוצאין מן היסוד לרלפה דרך שני נקבים קטנים (פסחים כב. וכעי"ז יומא נח:). מתערבין באמה. מילון שנשרפו היוצא לנחל קדרון (יומא שם). לנחל קדרון. כמו (דברים כא) לנחל איתן, עמק (פסחים כב.). לגגנין. בעלי גגות לזבל (שם). ומועלין בהן. כלומר אסור להנות מהן בלא דמיס מפני שהן של הקדש (שם). איתי הגיתי. שהיה עובד כוכבים, בא וביטלה. לעבודת כוכבים של עטרת מלכם, והוא שם שקוע עמוקים (קדושין עו:). שביקש להולמו. שתבא בראשו כתר מלכות, ולא הולמתו. לפי שהיה שריטיו של זהב בתוך חללה מדופן לדופן ואינה מתיישבת בראשו אלא למי שיש לו מרץ בראשו, והיא עדות לבית דוד שכל הראוי למלכות הולמתו ומי שאינו ראוי לאותו מלכות אינו הולמתו (סנהדרין כא:). נטולי טחול. על ידי סם, שהטחול מכבידו לאדם, וחקוקי כפות הרגלים. אין בשר בפרסותיהם ולויס על הקוליס ועל הברקנין ואינן נחוקין (שם).

עין משפט נר מצוה

מ) א מיי' פ"ג מהלכות מעילה הלכה יא:

מא ב מיי' פ"ח מהלכות עבודת כוכבים הל' ז ופ"ב מהלכות שחיטה הלכה כא) טוש"ע יו"ד סימן ד סעיף ג [וסעי' ד וסימן ה סעיף ג]:

מב ג טוש"ע א"ח סימן לא סעיף ב:

תורה אור השלם

1. וַיִּקַּח אֶת הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשׂוּ וַיִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ וַיִּטְחַן עַד אֲשֶׁר דָּק וַיִּזֹּר עַל פְּנֵי הַמַּיִם וַיַּשְׁקְ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שמות לב כ
2. וְגַם מַעֲבָה אִם אִסָּא הַמֶּלֶךְ הֲסִירָהּ מִגְּבִירָה אֲשֶׁר עֲשָׂתָה לְאֲשֵׁרָה מִפְּלֶצֶת וַיְכָרֹת אָסָא אֶת מִפְלַצְתָּהּ וַיְדַק וַיִּשְׂרֹף בְּנַחַל קִדְרוֹן:
דברי הימים ב טו טז
וְגַם אֶת מַעֲבָה אִמּוֹ הֲסִירָהּ מִגְּבִירָה אֲשֶׁר עָשְׂתָה מִפְלֶצֶת לְאֲשֵׁרָה וַיְכָרֹת אָסָא אֶת מִפְלַצְתָּהּ וַיִּשְׂרֹף בְּנַחַל קִדְרוֹן:
מלכים א טו יג
3. הוּא הֵסִיר אֶת הַבָּמוֹת וְשִׁבֵּר אֶת הַמַּצֵּבֹת וְכָרַת אֶת הָאֲשֵׁרָה וכִתַּת נְחֹשֶׁת הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה כִּי עַד הַיָּמִים הַהֵמָּה הָיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מַקְטִרִים לוֹ וַיִּקְרָא לוֹ נְחֻשְׁתָּן: מלכים ב יח ד
4. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וָחָי:
במדבר כא ח
5. וַיַּעֲזֹבוּ שָׁם אֶת עֲצַבֵּיהֶם וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו:
שמואל ב ה כא
6. תּוֹרֵם וְרוּחַ תִּשָּׂאֵם וְסֹעֲרָה תְּפִיצֵ אוֹתָם וְאַתָּה תָּגִיל בַּיְיָ בְּקֹדֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלָּלוּ:
ישעיהו מא טז
7. וַיַּעֲזֹבוּ שָׁם אֶת אֱלֹהֵיהֶם וַיֹּאמֶר דָּוִיד וַיִּשְׂרְפוּ בָאֵשׁ:
דברי הימים א יד יב
8. וַיִּקַּח אֶת עֶטֶרֶת מַלְכָּם מֵעַל רֹאשׁוֹ וּמִשְׁקָלָהּ כִּכַּר זָהָב וְאֶבֶן יְקָרָה וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד וְשָׁלָל הָעִיר הוֹצִיא הַרְבֵּה מְאֹד:
שמואל ב יב ל
9. זֹאת הָיְתָה לִּי כִּי פִקֻּדֶיךָ נָצָרְתִּי:
תהלים קיט נו
10. וַיּוֹצִיאוּ אֶת בֶּן הַמֶּלֶךְ וַיִּתְּנוּ עָלָיו אֶת הַנֵּזֶר וְאֶת הָעֵדוּת וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ וַיִּמְשְׁחֻהוּ יְהוֹיָדָע וּבָנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ:
דברי הימים ב כג יא
11. וַאֲדַנְיָה בֶּן חַגִּית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אֶמְלֹךְ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו:
מלכים א א ה

רבינו חננאל

וניחוש דלמא נהנין באפרו אמרו לו הא כתי' ויזר על פני המים וישק את בני ישראל לא נתכוין משה אלא להשקותן בסדוקות. והא כתיב וירכות אסא את מפלצתה וישרוף בנחל קדרון והלא הוה שם לזבל. אמרו לו נחל קדרון

מ מיי' פ"ב מהלכות מעילה הלכה יא:

מא ב מיי' פ"ח מהלכות עבודת כוכבים הל' ז ופ"ב מהלכות שחיטה הלכה כא) טוש"ע יו"ד סימן ד סעיף ג [וסעי' ד וסימן ה סעיף ג]:

מב ג טוש"ע א"ח סימן לא סעיף ב:

הרי הוא אומר ויזר על פני המים. לליכא למיתש לזבל. והאי דלא השליכו ליס שלם לא נתכוין אלא לבדקן כסוטות שהמים בודקין אותם שחטאו והורגים אותם כלאמרי' התם (יומא סו:) (ד) זיבח וקיטר בסייף גיפף ויעשק בראסכרה שמח בלבו בהדדוקן: **הסירה מגבירה.**

אשר עשיתם את העגל לקחתי ואשרוף אותו באש ואכות אותו טחון היטב עד אשר דק לעפר ואשליך את עפרו אל הנחל היורד מן ההר אמר[6] **לו** [3]**משם ראיה הרי הוא אומר** [1]**ויזר על פני המים וישק את בני ישראל לא נתכוין אלא לבודקן כסוטות אמר להם רבי יוסי והלא כבר נאמר** [2]**וגם (את) מעבה** [3]**(אמו) הסירה מגבירה אשר עשתה** [7]**(מפלצתה) וגו' וידק וישרף בנחל קדרון** [8]**אמר לו משם ראיה נחל קדרון אינו מגדל צמחין ולא** [9]**והתניא** [10]**אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגגנין לזבל ומועלין בהן מקומות מקומות יש בו יש מקום מגדל צמחין ויש מקום שאין מגדל צמחין מאי מפלצתה אמר רב יהודה דהוה מפליא ליצנותא כדתני רב יוסף כמין זכרות עשתה לה והיתה נבעלת לו בכל יום אמר להן רבי יוסי והלא כבר נאמר** [3]**וכתת נחש נחשת אשר עשה משה אמרו לו משם ראיה הרי הוא אומר** [4]**ויאמר ה' אל משה עשה לך שרף** [4]**לך משלך** [5]**ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו והתם בדין הוא דכתותי לא הוה צריך אלא כיון דחזא דקא טעו ישראל בתריה עמד וכיתתו אמר להם והלא כבר נאמר** [5]**ויעזבו שם את עצביהם וישאם דוד ואנשיו ומאי משמע דהאי** [6]**וישאם דוד לישנא** [7]**דזרויי הוא כדמתרגם רב יוסף** [6]**תזרם ורוח תשאם ומתרגמינן** [7]**תזרינון ורוח תטלטלינון אמרו לו משם ראיה הרי הוא אומר** [7]**וישרפו באש ומדלא כתיב וישרפם וישאם ש"מ וישאם ממש מכל מקום קשו קראי אהדדי כדרב הונא דרב הונא רמי כתיב** [7]**ויאמר דוד וישרפו באש** [8]**וכתיב וישאם לא קשיא כאן קודם שבא איתי הגיתי כאן לאחר שבא איתי הגיתי דכתיב** [8]**ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר זהב ומי שרי איסורי הנאה נינהו אמר** [9]**רב נחמן איתי הגיתי בא וביטלה** [6] **משקלה ככר זהב היכי מצי מנח לה אמר רב יהודה אמר רב ראויה לנוח על ראש דוד רבי יוסי ברבי חנינא אמר אבן שואבת היתה בה דהות דרא לה רבי אלעזר אמר אבן יקרה היתה בה ששוה ככר זהב:** [9]**זאת היתה לי כי פקודיך נצרתי מאי קאמר הכי קאמר בשכר שפקודיך נצרתי זאת היתה לי לעדות מאי עדותה א"ר יהושע בן לוי שהיה מניחה במקום תפילין** [10]**והולמתו והא** [11] **בעי אנוחי תפילין** [10]**א"ר שמואל בר רב יצחק** [11]**במקום יש בראש שראוי להניח בו שתי תפילין** [10]**ויוציאו את בן המלך ויתנו עליו את הנזר ואת העדות נזר זו כלילא עדות** [10]**א"ר יהודה אמר רב עדות הוא לבית דוד שכל הראוי למלכות הולמתו וכל שאינו ראוי למלכות אין הולמתו** [11]**ואדניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלוך** [10]**אמר רב יהודה אמר רב** [11] **שמתנשא להולמו ולא הולמתו** [11]**ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו מאי רבותייהו תנא** [10]**כולם נטולי טחול וחקוקי כפות הרגלים היו:**

נחל קדרון **אינו מגדל צמחים.** משמע אבל בשאר מקומות שחיקה כלי מתכות מגדל צמחים וקשה דבפרק כסוי הדם (חולין דף פח: ושם ד"ה שחיקה) קתמר אין מכסין בשחיקת כלי מתכות לפי שאינו מגדל צמחים וי"ל דלחודיה ודאי אינו מגדל אבל בשהוא מזבל בקרקע המגדל צמחים הוא גורס ומסייע להלמיה אי נמי כשנשרף כמו עגל מגדל צמחים והתם איירי בלא שריפה: **מקומות** יש בו. היה יכול לתרץ שהגגניס היו ממקום אחר: **מפליא** ליצנות. פ"ה ליצנות מופלא וכב"ר סוף פרשת תולדות [3] יפלחק מה אם מפליא כי כלומר למה אתה מלעיג עלי וכן פי' בערוך (ערך פלא): **והלא כבר נאמר וכתת וכו'.** ומקתמא לא השליכו ליס המלה דכיון שבא לספר המעשה אם השליכו ליס היה לו לומר כמו שמפרש והולך ביעור (י) הנחל קדרון ואע"ג שאינו מפרש זורה לרוח זה מ"מ כי אחר שהיה נשחק ממילא היה (ד) נזרק ואי"ת לרבנן בסמוך דמייתי מוישרפו בשם מאי קושיא היא לרבי יוסי כיון שלא הזכיר להשליכו ליס וי"ל דהתם לא בא לספר במעשה ביעור עבודת כוכבים אלא בא לומר שעזבו עצביהם: **כאן** קודם **שבא איתי הגיתי.** תימה למה לא לקח עובד כוכבים לבטל בע"כ כרבי אלעזר הקפר ועוד לאביי דמשני לעיל (ה) כשפחתה אבל בשבורה אפילו ישראל מבטל עבודת כוכבים של עובד כוכבים למה לא שברוה וי"ל דיש חילוק בין עבודת כוכבים של עץ לשל מתכת וכן יש חילוים בירושלמי כאן בשל עץ כאן בשל מתכת: **אבן שואבת** (ב) **היה בה.** וכשהיה יושב על כסא מלכותו מניחה ואבן שואבת (ו) שקועה למעלה ולא היתה האבן שואבת חקוקה בגזר: **שהיה** מניחה **במקום תפילין והולמתו.** פירוש וזה גם גדול (ל) ששם אין הראש עגול והיא היתה עגולה ממש ואף על פי כן היתה מכוונתו ומיושבת בראשו:

תגא

מתני'

יש בו מקומות שאין מגדל צמחים. ובמקום שאין מגדל צמחים שרפה. מפלצתה דהות מפליא ליצנותא. כמין זכרות עשתה לו והיתה נבעלת לו תמיד. ומקשינן עליה והכתיב וכתת נחש הנחושת אשר עשה משה כי עד הימים ההם היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחש זה של משה היה שנאמר עשה לך שרף עשה לך משלך ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו ובדין הוא דכיתות נמי לא צריך דלא הוה עבודת כוכבים אלא כיון דחזא דטעו ישראל בתריה עמד וכתתו. אמר להן ר' יוסי והכתיב ויעזבו שם את עצביהן וישאם דוד ואנשיו הנה שחקום ופיזרום כדכתיב תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אותם. ופרקינן לא. ישאם אינו לשון פיזור אלא לשון נשיאה ממש מדכתיב קרא אחרינא ויאמר דוד וישרפו באש ולא קשיא כאן קודם שבא אתי הגתי נשרפה [כאן] אחר שבא אתי הגתי ובטלה נשאה וכדכתיב ויקח עטרת מלכם מעל ראשו משקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד. והא איסורי הנאה היא אמר רב נחמן בר יצחק אתי הגתי בא ובטלה. משקלה ככר זהב היכי מצי מנח לה. אבן שואבת היתה לה דהות דרי לה: ר' אלעזר אמר אבן יקרה היתה בה ושווה ככר זהב: והא בעי אנוחי תפילין. אמר שמואל בר יצחק מקום יש בראש שראוי להניח בו שתי תפילין. ויוציאו את בן המלך ויתנו עליו את הנזר ואת העדות. נזר כלילא עדות אמר רב עדות היא לבית דוד שכל הראוי למלכות הולמתו. ואדניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלוך אמר רב שמתנשא להולמו ולא הולמתו. וחמשים איש רצים לפניו מאי רבותיה. תני כולן נטולי טחול וקצוצי כפות הרגלים [היו]: